

Diagnosi del barri de la Font d'en Fargues

Districte d'Horta-Guinardó

Setembre 2010

FUNDACIÓ
L'urbanisme
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

Ajuntament de Barcelona

Informe elaborat per:

Ajuntament de Barcelona

Direcció d'Usos del Temps

Institut d'Educació

Districte d'Horta-Guinardó

Fundació Jaume Bofill

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	6
1.1. Presentació del projecte. Objectius	8
1.2. Com es desplega: fases i metodologia	10
1.3. Característiques del territori	12
2. QUÈ DIUEN ELS AGENTS EDUCATIUS I SOCIALS?	15
2.1. Característiques dels agents educatius i socials del territori	15
2.2. Com es relacionen els agents educatius i socials	19
2.3. L'oferta d'activitats fora de l'horari escolar	25
3. QUÈ DIUEN LES FAMÍLIES?	27
3.1. La participació en el Debat Familiar	27
3.2. Característiques dels infants i de les seves famílies	27
3.3. La participació en activitats fora de l'horari escolar	28
3.4. Necessitats i preferències de les famílies	35
4. IDEES CLAU	44
5. FONTS D'INFORMACIÓ	46
5.1. Agents educatius i socials entrevistats	46
5.2. Centres escolars participants en l'experiència del Debat Familiar	46
5.3. Annex	47

1. INTRODUCCIÓ

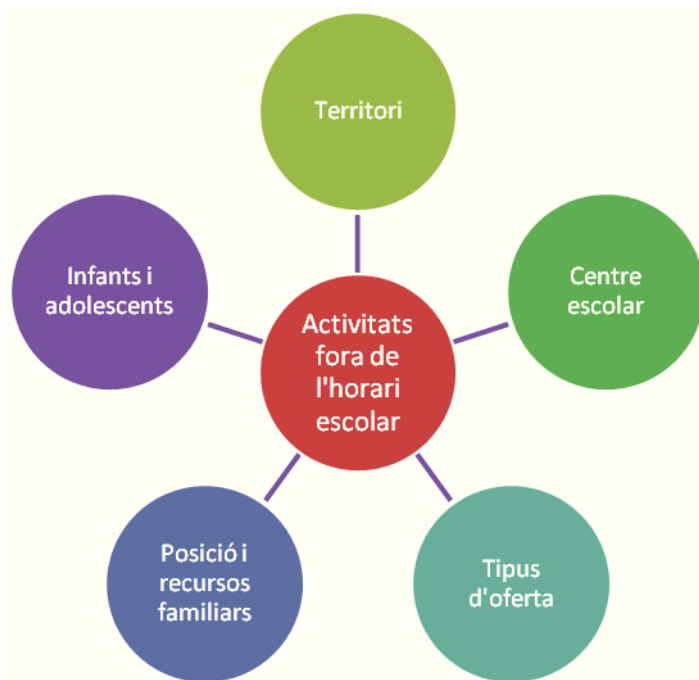
Des de fa uns anys s'estan produint canvis profunds en la nostra societat. Es tracta d'un conjunt de transformacions de caràcter territorial, econòmic, demogràfic i social que estan generant noves realitats familiars i socials, noves necessitats i nous reptes.

Aquest escenari té clares repercussions en la forma d'educar de les famílies i en l'interès creixent en l'oferta d'educació no formal. El resultat és ben clar: les activitats fora de l'horari escolar cada vegada estan adquirint més importància i reconeixement social.

Els motius que expliquen l'emergència de l'educació no formal són molt nombrosos i diversos. Alguns dels factors més destacats són l'increment de la demanda d'espais i de temps per als infants i joves, alhora que se n'exigeix progressivament més qualitat. El desig de donar una educació de qualitat, juntament amb la necessitat de trobar solucions per compatibilitzar els horaris laborals amb els escolars, són les causes principals de l'interès de les famílies per complementar la formació que reben els seus fills i filles a l'escola.

Sabem, però, que no tothom té el mateix tipus de necessitats, mitjans ni preferències, i que la manera com s'organitza el temps fora de l'horari escolar varia molt. La realització d'activitats extraescolars depèn del context social i familiar, i canvia segons les característiques del barri, dels centres escolars, de l'oferta d'activitats, de les famílies i dels infants i joves. Per tant, cal tenir en compte la influència de tots aquests aspectes, sobretot en l'actual context de crisi econòmica, ja que limita tant l'oferta com la demanda d'activitats extraescolars.

Gràfic 1. Condicionants de la participació en activitats fora de l'horari escolar

Conèixer els recursos de què disposen les llars, les estratègies que adopten i les desigualtats que es produeixen, així com les dificultats que tenen els agents promotors a l'hora d'organitzar i dinamitzar l'oferta d'activitats, és cabdal per dissenyar un pla d'acció participat que doni resposta a les necessitats locals.

Aquest informe, per tant, recull les característiques i opinions dels agents educatius i socials i les necessitats i preferències de les famílies del barri de la Font d'en Fargues, al districte d'Horta-Guinardó.

1.1. Presentació del projecte. Objectius

Temps de barri, temps educatiu compartit és un programa promogut conjuntament entre la Regidoria d'Usos del Temps, l'Institut d'Educació i els Districtes de l'Ajuntament de Barcelona, en col·laboració amb la Fundació Jaume Bofill. Aquest programa té com a objectius dissenyar i aplicar accions per construir uns usos dels temps i uns espais educatius per als infants i adolescents que contribueixin a l'harmonització laboral i familiar de les famílies, amb actuacions que comportin la implicació dels diferents agents que intervenen en l'àmbit educatiu i social (centres educatius, famílies, serveis, entitats...). En concret, es proposa:

- Contribuir a aconseguir que els barris tinguin una oferta d'activitats educatives fora de l'horari escolar que sigui de qualitat i diversificada.
- Promoure accions educatives en el temps de lleure que afavoreixen l'harmonització del temps en família.
- Reforçar el teixit associatiu i el treball en xarxa entre els agents locals.
- Potenciar l'ús educatiu del temps fora de l'horari escolar mitjançant els patis escolars i altres equipaments públics.

El programa es va iniciar l'any 2005 a tres districtes de Barcelona: el districte de Sants-Montjuïc (barris de Sants, Hostafrancs i la Bordeta), el districte de Gràcia (barris de Penitents, la Salut, Vallcarca i el Coll) i el districte de Nou Barris (barri de la Prosperitat).

L'any 2008 s'hi van incorporar nous territoris: la Marina de Port i la Marina del Prat Vermell (districte de Sants-Montjuïc), les Corts i la Maternitat-Sant Ramon (districte de les Corts), Sant Gervasi-Galvany i el Putget i Farró (districte de Sarrià-Sant Gervasi), Camp d'en Grassot i Gràcia Nova (districte de Gràcia), Navas i el Congrés i els Indians (districte de Sant Andreu) i el Clot i Camp de l'Arpa del Clot (districte de Sant Martí).

L'any 2009, continuant amb l'expansió del programa arreu de la ciutat, es va ampliar de nou el nombre de barris participants: el Fort Pienc i la Sagrada Família (districte de l'Eixample), el Guinardó i Baix Guinardó (districte d'Horta-Guinardó), Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona (districte de Nou Barris), Bon Pastor i Baró de Viver (districte de Sant Andreu) i Sant Martí de Provençals i la Verneda i la Pau (districte de Sant Martí).

En el decurs del 2009 i el 2010 s'han afegit al projecte els barris següents: la Barceloneta (districte de Ciutat Vella), el Poble-sec i la Font de la Guatlla (districte de Sants-Montjuïc), l'Antiga Esquerra de l'Eixample, la Nova Esquerra de l'Eixample i Sant Antoni (districte de l'Eixample), el Carmel i la Font d'en Fargues (districte d'Horta-Guinardó), Sant Andreu i la

Sagrera (districte de Sant Andreu), les Roquetes i el Verdum (districte de Nou Barris) i el Poble Nou i Provençals del Poblenou (districte de Sant Martí).

Aquest document recull els principals resultats de la diagnosi elaborada entre els mesos de novembre i desembre del 2009 i gener del 2010 al barri de la Font d'en Fargues, al districte d'Horta-Guinardó.

1.2. Com es desplega: fases i metodologia

Temps de barri, temps educatiu compartit és un projecte d'investigació-acció participativa. Aquesta metodologia facilita que el programa esdevingui un projecte col·lectiu, ja que des del moment de la diagnosi implica les persones que hi participen i les predisposa al desenvolupament de les accions futures.

Tot seguit es descriuen les fases en què es desenvolupa el projecte en cadascun dels territoris:

1. **Diagnosi dels agents.**¹ Realització d'una primera aproximació a la realitat de l'educació en el temps de lleure als barris on es desenvolupa el projecte.
2. **Diagnosi dels infants i les famílies. Consulta als infants i a les seves famílies,** mitjançant una metodologia basada en el Debat Familiar, on es convida a reflexionar en el nucli familiar sobre l'educació en el temps de lleure i els usos socials i educatius del temps.
3. **Procés participatiu.** Definició de les propostes d'intervenció a partir de les fases de diagnosi i mitjançant un procés participatiu amb tots els agents educatius i socials.
4. **Disseny i implementació d'accions.** Planificació de propostes en funció dels resultats de les fases prèvies de diagnosi i elaboració de propostes consensuades entre els agents educatius i socials.

L'informe que teniu a les mans respon a les dues primeres fases del projecte: **la diagnosi dels agents i dels infants i les famílies**, i es divideix en dues parts molt diferenciades: *Què diuen els agents educatius i socials?*, elaborada a partir de la realització d'entrevistes amb els diversos agents educatius i socials del territori (centres educatius, AMPA, entitats, serveis, etc.), i *Què diuen les famílies?*, elaborada a partir dels resultats del Debat Familiar.

La posada en marxa d'aquest projecte en tots els territoris esmentats i en el marc de les diverses diagnosis elaborades ens ha permès constatar que pràcticament tots els barris de la ciutat comparteixen una sèrie d'elements.. Aquesta mirada general encapçala l'apartat *Què diuen els agents educatius i socials?* i posa de manifest les tendències i situacions que es donen de manera global a la ciutat. Aquesta exposició genèrica va seguida d'una mirada més acurada de cada territori, la qual reforça i matisa amb les especificitats pròpies de cada barri el comportament general de la ciutat. Per facilitar-ne la lectura, cadascun d'aquests apartats va precedit del símbol d'una fletxa.

¹ Entenem per «agents educatius i socials» aquelles figures i organitzacions que generen algun tipus d'efecte en l'àmbit de l'educació fora de l'horari escolar, bé a través del disseny i l'execució d'activitats específiques per a infants i joves (*agent directe*), o simplement a través d'una tasca de suport extern —logístic, material, tècnic, etc.— (*agent indirecte*).

Diagnosi dels agents: què diuen els agents educatius i socials?

La diagnosi dels agents s'ha dissenyat prenent l'eix de la participació com a mitjà per assolir uns objectius determinats, i no pas com a finalitat.

Així, s'han dinamitzat diversos grups de debat amb l'objectiu d'iniciar els agents en la dinàmica del treball en xarxa, i s'ha treballat en la detecció conjunta de les necessitats del territori en l'àmbit de l'educació fora de l'horari lectiu.

Els grups de debat han estat formats per agents de tipologia semblant, guiats per la figura d'un dinamitzador que conduïa el debat grupal i feia aflorar els temes plantejats a partir d'un guió de preguntes estructurades. Aquesta metodologia es basa en la convicció que participar vol dir transformar des d'un primer moment les formes de relació entre els diversos actors educatius i socials del territori per crear noves maneres de construcció col·lectiva del barri, de manera que cadascú es responsabilitza en la mesura que pot d'allò que li pertoca, però sempre en col·laboració amb els altres i partint del consens.²

En concret, aquestes sessions de treball tenien els objectius següents:

- Detectar les característiques dels agents, les relacions que estableixen entre ells i les seves potencialitats i necessitats a l'hora d'organitzar activitats.
- Treballar conjuntament les necessitats i recursos del barri amb relació a l'educació fora de l'horari escolar.

Taula d'entrevistes grupals i individuals realitzades

Tipus d'agent	Nombre d'agents contactats (entrevistats o participants en els grups de debat)
Centre educatiu	6
AMPA	6
Entitat d'educació en el lleure	1
Servei públic	1

Totes les persones contactades que generen oferta d'activitats van emplenar un qüestionari que ha permès detectar i caracteritzar la major part de les activitats organitzades pels agents educatius i socials al barri de la Font d'en Fargues.

Per validar la totalitat dels continguts, definir línies d'actuació i prioritzar-les, durant el curs 2009-2010 se celebraran sessions participatives amb el conjunt dels agents col·laboradors.

² També es van fer entrevistes individuals amb els centres educatius i quan els debats en grup no es van poder organitzar per problemes d'agenda.

Aquesta és una condició necessària per garantir la implicació dels agents educatius i socials al llarg del procés.

Diagnosi dels infants i les famílies: el Debat Familiar

La informació de la diagnosi dels agents es va complementar amb l'opinió de les famílies per tal de conèixer les seves opinions i demandes sobre els temps educatius més enllà de l'horari escolar, així com les seves necessitats pel que fa als usos del temps. Aquesta opinió es va recollir mitjançant el Debat Familiar.

El Debat Familiar és una tècnica utilitzada en metodologies participatives, que pretén extreure dades mesurables de les opinions dels ciutadans envers el tema plantejat. Les opinions recollides, en el cas de ser representatives, poden esdevenir una base sòlida per fer inferències sobre una població més àmplia.

La distribució dels qüestionaris a les famílies es va dur a terme durant el mes de desembre del 2009 gràcies a la implicació dels diferents centres educatius participants.

1.3. Característiques del territori

1.3.1. La Font d'en Fargues: algunes consideracions generals

Aquest barri deu el seu nom a la font que històricament havia estat emplaçament d'aplecs i festes ciutadanes i es va urbanitzar al començament del segle XX seguint l'estil de ciutat-jardí. El mateix Fargas, l'urbanista del qual prové el nom del barri, va promoure cap al 1915 la construcció de torretes per als associats a la Cooperativa de Periodistes. Avui, el barri de la Font d'en Fargues és la zona més residencial d'Horta-Guinardó, encara amb predomini de torres, si bé moltes es van substituint per nous blocs de mitjana alçada.

1.3.2. Característiques de la població del barri de la Font d'en Fargues

La Font d'en Fargues té una població de 9.608 habitants (dades del 30 de juny del 2009). Es tracta d'un dels sis barris menys poblats de tot el districte d'Horta-Guinardó. No hi ha gaire densitat de població, atès que majoritàriament és un barri amb edificis de poca alçada i de torres residencials.

Taula 1. Total d'habitants per barri

Barri	Habitants	% total Horta-Guinardó
El Baix Guinardó	26.287	15,29
Can Baró	9.159	5,33
El Guinardó	35.836	20,84
La Font d'en Fargues	9.608	5,59
El Carmel	33.081	19,24
La Teixonera	11.494	6,68
Sant Genís dels Agudells	7.228	4,20
Montbau	5.261	3,06
La Vall d'Hebron	5.618	3,27
La Clota	480	0,28
Horta	27.909	16,23
Total Horta-Guinardó	171.961	100,00

Font: lectura del Padró Municipal d'Habitants (30.06.09). Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Quant a la taxa de població infantil i juvenil, representa el 6,53 % del total de població d'aquestes edats en tot el districte. L'edat menys nombrosa és la dels joves d'entre 15 i 16 anys. Per tant, és majoritari el percentatge d'infants més petits, majoritàriament escolaritzats en centres d'educació infantil i primària.

Taula 2. Població infantil i juvenil per edats (de 0 a 16 anys)

Barri	Total	%*	0-4 anys		5-9 anys		10-14 anys		15-16 anys	
			Total	%**	Total	%**	Total	%**	Total	%**
El Baix Guinardó	3.150	13,72	998	31,68	875	27,78	884	28,06	393	12,48
Can Baró	1.208	5,26	411	34,02	326	26,99	329	27,24	142	11,75
El Guinardó	4.613	20,10	1.499	32,50	1.312	28,44	1.288	27,92	514	11,14
La Font d'en Fargues	1.498	6,53	454	30,31	468	31,24	397	26,50	179	11,95
El Carmel	4.785	20,85	1.592	33,27	1.391	29,07	1.258	26,29	544	11,37
La Teixonera	1.627	7,09	519	31,90	465	28,58	449	27,60	194	11,92
Sant Genís dels Agudells	919	4,00	275	29,92	258	28,07	288	31,34	98	10,66
Montbau	692	3,02	237	34,25	194	28,03	196	28,32	65	9,39
La Vall d'Hebron	814	3,55	225	27,64	254	31,20	241	29,61	94	11,55
La Clota	71	0,31	26	36,62	15	21,13	21	29,58	9	12,68
Horta	3.574	15,57	1.156	32,34	1.048	29,32	957	26,78	413	11,56
Total Horta-Guinardó	22.951	100,00	7.392	32,21	6.606	28,78	6.308	27,48	2.645	11,52

Font: lectura del Padró Municipal d'Habitants (30.06.09). Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

*Percentatge sobre el total de la població infantil d'Horta-Guinardó.

**Percentatge sobre la població total infantil per barri.

Pel que fa a la distribució de la renda, es posa de manifest que la Font d'en Fargues és el barri del districte que té el percentatge de renda més elevat, lleugerament per sobre de la mitjana de Barcelona.

Taula 3. Distribució territorial de la renda familiar disponible (RFD)³

Barri	Població	Índex RFD (Barcelona = 100)
El Baix Guinardó	26.012	96,4
Can Baró	9.084	83,7
El Guinardó	35.157	92,2
La Font d'en Fargues	9.638	107,7
El Carmel	32.879	69,3
La Teixonera	11.398	73,2
Sant Genís dels Agudells	7.140	86,8
Montbau	5.179	88,6
La Vall d'Hebron	5.556	98,0
La Clota	462	90,5
Horta	27.922	87,5

Font: lectura del Padró Municipal d'Habitants (01.01.08). Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Si examinem el lloc de procedència de la població infantil i juvenil del barri el juny del 2009, observem que pràcticament la totalitat de joves i infants residents a la Font d'en Fargues són de nacionalitat espanyola. El percentatge de població estrangera és molt reduït: el més baix, amb diferència, del districte d'Horta-Guinardó (5,8 %).

Taula 4. Població infantil i juvenil (de 0 a 19 anys) per nacionalitat

Barri	Total	Estrangera		Espanyola	
		Total	%	Total	%
El Baix Guinardó	3.794	536	14,13	3.258	85,87
Can Baró	1.444	196	13,57	1.248	86,43
El Guinardó	5.449	827	15,18	4.622	84,82
La Font d'en Fargues	1.730	101	5,84	1.629	94,16
El Carmel	5.576	1.045	18,74	4.531	81,26
La Teixonera	1.892	365	19,29	1.527	80,71
Sant Genís dels Agudells	1.110	166	14,95	944	85,05
Montbau	779	106	13,61	673	86,39
La Vall d'Hebron	967	114	11,79	853	88,21
La Clota	78	14	17,95	64	82,05
Horta	4.233	491	11,60	3.742	88,40
Total Horta-Guinardó	27.052	3.961	14,64	23.091	85,36

Font: lectura del Padró Municipal d'Habitants (30.06.09). Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

*Percentatge sobre la població total infantil per barri.

³ La Renda Familiar Disponible (RFD) per càpita és el volum de renda de què disposen les famílies residents per al consum i l'estalvi, després d'eliminar-ne l'efecte dels impostos que graven les rendes familiars i d'incorporar-hi les transferències rebudes per les famílies procedents del sector públic (prestacions socials) i del sector exterior. El fet que es tracti d'un índex de base 100 significa que l'RFD de tot Barcelona s'iguali a 100 per tal que es pugui comparar fàcilment amb l'RFD de cada barri.

2. QUÈ DIUEN ELS AGENTS EDUCATIUS I SOCIALS?

2.1. Característiques dels agents educatius i socials del territori

A escala de tota la ciutat s'ha constatat que els principals promotors d'oferta d'activitats educatives més enllà de l'horari escolar són, en primer lloc i de manera clarament diferenciada, les AMPA dels centres de primària, seguides de les associacions esportives i culturals i dels serveis i equipaments públics.

- Els centres educatius. Les escoles i els instituts de Barcelona no acostumen a ser els promotors directes de l'oferta que es genera en els seus centres. Per regla general, aquesta tasca recau en les AMPA, amb les quals solen tenir una bona relació. Tot i així, en determinats casos i per motius molt diversos (centres sense AMPA, AMPA febles, decisions d'organitzar l'oferta des de la pròpia direcció del centre, etc.) són els centres educatius mateixos els que promouen directament l'oferta d'educació no formal per als seus alumnes. En ambdues situacions s'evidencia la preocupació compartida que cal dotar d'atenció i valor les activitats educatives més enllà de l'horari escolar.

Al barri de la Font d'en Fargues:

- Les escoles del barri de la Font d'en Fargues es caracteritzen per ser centres molt actius i vinculats històricament amb el barri. Són centres nascuts d'organitzacions cooperativistes en plena dictadura i més tard acollides al Col·lectiu d'Escoles per a l'Escola Pública Catalana (CEPEPC), amb una tradició de compromís envers l'educació pública i de qualitat. Escoles com ara Heura, Àngels Garriga, Torrent de Can Carabassa, Pit-Roig, Font d'en Fargues i Arc Iris han estat i encara són referents al territori pel seu treball i compromís amb la realitat més immediata —el barri— i per la vinculació existent entre elles. Un exemple n'és el vincle que es deriva de les Escoles Amigues, una xarxa no formal que teixeix projectes comuns entre tres centres educatius del barri.
- A banda d'aquestes escoles públiques, al barri també hi ha un important centre d'educació concertada, el Col·legi Sagrada Família d'Horta, amb una àmplia oferta d'activitats esportives en temps de lleure. L'Escola Rel, que treballa amb alumnes amb necessitats educatives especials, completa el conjunt de l'oferta educativa del territori.
- Al llarg de les entrevistes realitzades amb els directors i directores dels centres educatius s'ha posat de manifest la preocupació per les activitats extraescolars. A la majoria de les converses s'ha recollit la preocupació per l'oferta que es genera des del centre, atès que el temps de lleure s'entén com una extensió del temps educatiu que es

vincula amb l'escola. Per això, la major part dels centres intervenen, de manera més o menys directa, en el disseny de l'oferta d'activitats extraescolars que acostumen a coordinar les AMPA. Aquesta preocupació pel temps de lleure de l'alumnat es considera un valor afegit: cal omplir de contingut pedagògic l'oferta extraescolar del centre.

- Les AMPA. Cal destacar la important tasca que duen a terme les associacions de mares i pares dels CEIP i de les escoles concertades, ja que són les que dinamitzen més activitats per als infants i joves en horari no escolar i, per tant, les que acullen un major nombre d'infants. El fet que les AMPA siguin les principals promotores d'oferta d'activitats vol dir que aquestes es desenvolupen majoritàriament dins de l'escola.

El dinamisme de les AMPA, però, no és homogeni. Hi ha AMPA amb un gran potencial de coordinació i d'activitat, que reben molt de suport de les direccions dels centres, que hi tenen una bona sintonia i que disposen de capacitat per gestionar activitats, mentre que d'altres són més inactives o reben un escàs suport de les famílies dels centres i tenen més dificultats per poder promoure una oferta diversa. Cal destacar que el diferent nivell de participació de les famílies en les AMPA condiciona el tipus d'oferta que aquestes poden arribar a promoure.

Al barri de la Font d'en Fargues:

- El general, les associacions de mares i pares són molt actives, compten amb la implicació de moltes famílies i tenen una molt bona relació amb el centre educatiu. Acostumen a organitzar-se en comissions de treball; la Comissió d'Activitats Extraescolars n'és una de les principals, ja que assumeix la gestió de les activitats en horari no lectiu, bé gestionant-les autònomament o subcontractant el servei a una empresa o cooperativa especialitzada.
- No totes les AMPA comparteixen aquesta realitat: algunes associacions tenen dificultats per tirar la feina endavant i, malgrat els esforços dels seus membres, els costa d'avançar. Tot i la reconeguda fortalesa de la majoria de les AMPA, atès que aquestes entitats estan molt vinculades amb els cicles escolars dels infants, tenen una realitat cíclica i depenen molt de l'empenta i dedicació del grup de persones que les configuren en cada moment.
- Ambdues tipologies d'AMPA coincideixen a assenyalar que hi ha diversos nivells d'implicació en l'associació; acostuma a haver-hi una baixa participació en les tasques de gestió, coordinació i implementació dels projectes, que sovint solen recaure en un

petit grup de persones; en canvi, la participació augmenta substancialment en les festes i celebracions derivades de l'activitat de l'AMPA.

- A la sessió grupal que es va realitzar amb les AMPA de la Font d'en Fargues, els representants que hi van assistir van posar de manifest l'existència de certs problemes per difondre la seva activitat. Els resulta complicat generar una comunicació directa amb les famílies, sobretot quan es tracta de comunicar l'oferta d'activitats extraescolars que generen.
- Les associacions esportives. Són, juntament amb les AMPA, els actors que més quantitat d'oferta generen en els diferents barris de la ciutat. Es tracta d'entitats que promouen l'esport en diferents modalitats (futbol, bàsquet, atletisme, natació, etc.), i que desenvolupen la seva activitat a l'entorn de la pràctica individual i col·lectiva de l'esport infantil i juvenil, sovint de competició. En alguns casos utilitzen equipaments públics i/o escolars per fer les activitats.
 - Bona part de l'oferta esportiva en horari extraescolar que hi ha el barri està dissenyada i impulsada per les mateixes organitzacions de pares i mares a través de l'escola. En aquest sentit és important destacar el paper que hi juga el SAFA Horta, que disposa d'una instal·lació poliesportiva molt àmplia, la qual els permet oferir una gran quantitat d'activitats esportives per a les famílies del barri.
- Les associacions culturals. Aquestes entitats desenvolupen activitats relacionades amb un àmbit d'acció cultural determinat (dansa, cant coral, tradicions culturals catalanes, etc.) i representen l'espai principal de participació associativa en temps de lleure per part de joves i famílies. Normalment són entitats molt implicades en la dinamització sociocultural del territori (castellers, diables...).
 - Al barri de la Font d'en Fargues hi ha diverses entitats que es dediquen a fomentar activitats relacionades amb l'art i la cultura popular, corals, grups de teatre i altres tipus d'expressió cultural i artística. Malgrat això, és important assenyalar que no existeixen espais o iniciatives dirigides a infants i joves promoguts des del món associatiu, sinó que aquest tipus d'oferta recau en primer lloc en les AMPA i després en espais artístics amb ànim de lucre, com ara tallers de música i arts plàstiques.⁴

⁴ Cal destacar que en aquest territori són significatives les places d'oferta privada per fer activitats més enllà de l'horari escolar. Aquesta oferta no ha estat comptabilitzada.

- Les entitats de lleure. Són associacions sense ànim de lucre que organitzen activitats per a infants i joves d'entre 6 i 16 anys, aproximadament, en general els caps de setmana. Les activitats que fan són obertes al barri. En alguns casos el relleu dels educadors —sovint personal voluntari— i les infraestructures amb què compten no faciliten el desenvolupament de la seva activitat. La major part d'aquestes entitats reben el suport institucional del tercer sector.
 - Sorgit de la fusió entre l'Esplai Picabufa i l'Agrupament Escolta Prat de la Riba, el Casal Xangó és una entitat de lleure amb molts joves i amb molta energia. És l'única entitat de lleure del barri i genera una proposta de cap de setmana per a nenes i nens de 5 a 17 anys. Gracies al treball en xarxa i a una proposta molt vinculada a l'entorn i a la resta d'entitats del barri, cada cap de setmana mobilitza una cinquantena d'infants, la majoria del barri. Actualment està ubicat al pati de l'Escola Font d'en Fargues i està obert tots els dissabtes per la tarda; està previst que pugui disposar d'un espai propi un cop hagin finalitzat les obres del Casal de la Font d'en Fargues.
- Els serveis i equipaments públics. A la ciutat hi ha una bona xarxa d'equipaments públics que ofereixen programació d'activitats per a infants i joves. Alguns d'aquests serveis organitzen activitats diàries per a infants d'entre 3 i 12 anys, com és el cas de les ludoteques, mentre que d'altres ofereixen programació de tallers (centres cívics) o activitats puntuals i periòdiques (biblioteques). Són serveis i equipaments oberts al barri i proporcionen un nombre elevat i divers d'activitats relacionades sobretot amb l'art, el joc o la lectura.
 - Al llarg de les entrevistes realitzades amb els diversos agents s'ha posat de manifest la manca d'equipaments i d'espais de joc lliure al barri. Mentre es duu a terme la rehabilitació de l'equipament municipal del Casal de la Font d'en Fargues, en la qual està treballant el Districte d'Horta-Guinardó, el pati de l'Escola de la Font d'en Fargues acull bona part de les activitats de barri i s'ha convertit en un espai de trobada i confluència per a tota la gent del barri.
 - La nova proposta del Casal, sorgida del treball de les entitats i els veïns i veïnes del barri, es planteja com una solució a la manca d'espais per a les entitats i grups del barri, així com un futur espai de trobada per al barri que permetrà teixir i reforçar la cohesió social i l'entesa en el territori.

2.2. Com es relacionen els agents educatius i socials?

Als diferents barris de Barcelona on s'ha posat en marxa el programa *Temps de barri, temps educatiu compartit* s'ha detectat que la majoria de les vegades les relacions entre els actors es donen de manera bilateral (per a l'ús d'equipaments, per a la transferència d'usuaris, per a l'organització d'activitats, etc.), i d'altres vegades al si de xarxes formals. Aquestes xarxes solen aglutinar la majoria de les entitats del territori i fomenten el coneixement mutu i l'organització de projectes conjunts i festes. Sovint són perfectament reconegudes pels agents que en formen part, estan ben estructurades (objectius, funcions, mètodes, etc.) i arrelades, disposen de dinàmiques estables de funcionament, i serveixen com a marc de coordinació dels agents locals per a la definició i/o el desenvolupament de determinats projectes comuns.

Al barri de la Font d'en Fargues la relació i coordinació entre els agents educatius i socials es dóna de la manera següent:

Centres educatius

- Els centres educatius viuen diferents situacions i realitats segons la seva situació geogràfica, la proximitat amb la resta d'agents i la tradició de treball en xarxa del centre. Malgrat les diferències, cal remarcar l'estreta relació dels centres educatius de la Font d'en Fargues amb el seu entorn, cosa que sovint es tradueix en col·laboracions i projectes comuns amb altres centres, entitats o grups informals.
- Un exemple que il·lustra aquesta dinàmica de treball en xarxa és el projecte de les Escoles Amigues. Compta amb la participació de diversos centres educatius del barri i, com molt bé indica el seu nom, aquest projecte es basa en la creació de vincles i col·laboracions entre diferents escoles. Treballen en projectes comuns —com ara lectures, celebracions de festes o altres projectes pedagògics— que generen, gràcies a la suma d'esforços i de bones dinàmiques, un enfortiment de la identitat dels centres, alhora que enriqueixen l'aprenentatge de l'alumnat de les diverses escoles.
- Tots els centres educatius entrevistats participen en les diverses xarxes formals que hi ha al districte d'Horta Guinardó, com ara la Xarxa 018, que relaciona el conjunt de centres, serveis i professionals que configuren el teixit educatiu del districte. També hi ha espais de coordinació i treball conjunt, com ara les trobades de directores i directores de centres educatius, o el projecte Interxarxes, que consisteix a establir una xarxa de coordinació, regular i estable en l'àmbit del districte, entre els diferents serveis de salut, educació i atenció social adreçats a la població infantil (0-18 anys).

Escoles-AMPA

- Un dels elements a destacar de les entrevistes realitzades als agents educatius del barri, tant a les AMPA com als centres educatius, és l'estreta vinculació que hi ha entre les associacions de mares i pares i els centres educatius als quals estan vinculades. Ambdues parts han assenyalat que participen en la gestió dels centres educatius, sovint generen projectes comuns i comparteixen els mateixos principis a l'hora de generar activitats, projectes o incitatives concretes. Aquesta dinàmica s'exemplifica en la gestió de les activitats extraescolars; la majoria dels centres educatius han declarat que aquestes activitats estan estretament lligades a l'orientació pedagògica de l'escola.
- Aquesta coordinació entre els centres educatius i les AMPA corresponents es contraposa amb l'escassa relació que tenen les AMPA amb la resta d'agents educatius i socials del territori. A les entrevistes realitzades amb les AMPA es va posar de manifest la manca de relació amb la resta d'associacions: es desconeixen les activitats de la resta d'AMPA del barri, i no hi ha cap espai de trobada ni d'intercanvi d'experiències. De tota manera, en el moment d'elaborar aquest informe tenim coneixement que estan iniciant un projecte de treball conjunt entre elles.

Escola-Entorn

- Pel que fa al vincle més enllà de les xarxes formals, i com ja hem comentat anteriorment, les escoles i la resta d'agents educatius del territori tenen una forta tradició de vinculació amb el barri i la seva realitat. Aquesta tradició està marcada per diversos elements, com ara l'organització o participació en les activitats i festes del territori, la cessió d'espais a grups i entitats del barri, la creació de projectes comuns amb entitats del barri o l'obertura de l'escola al barri.

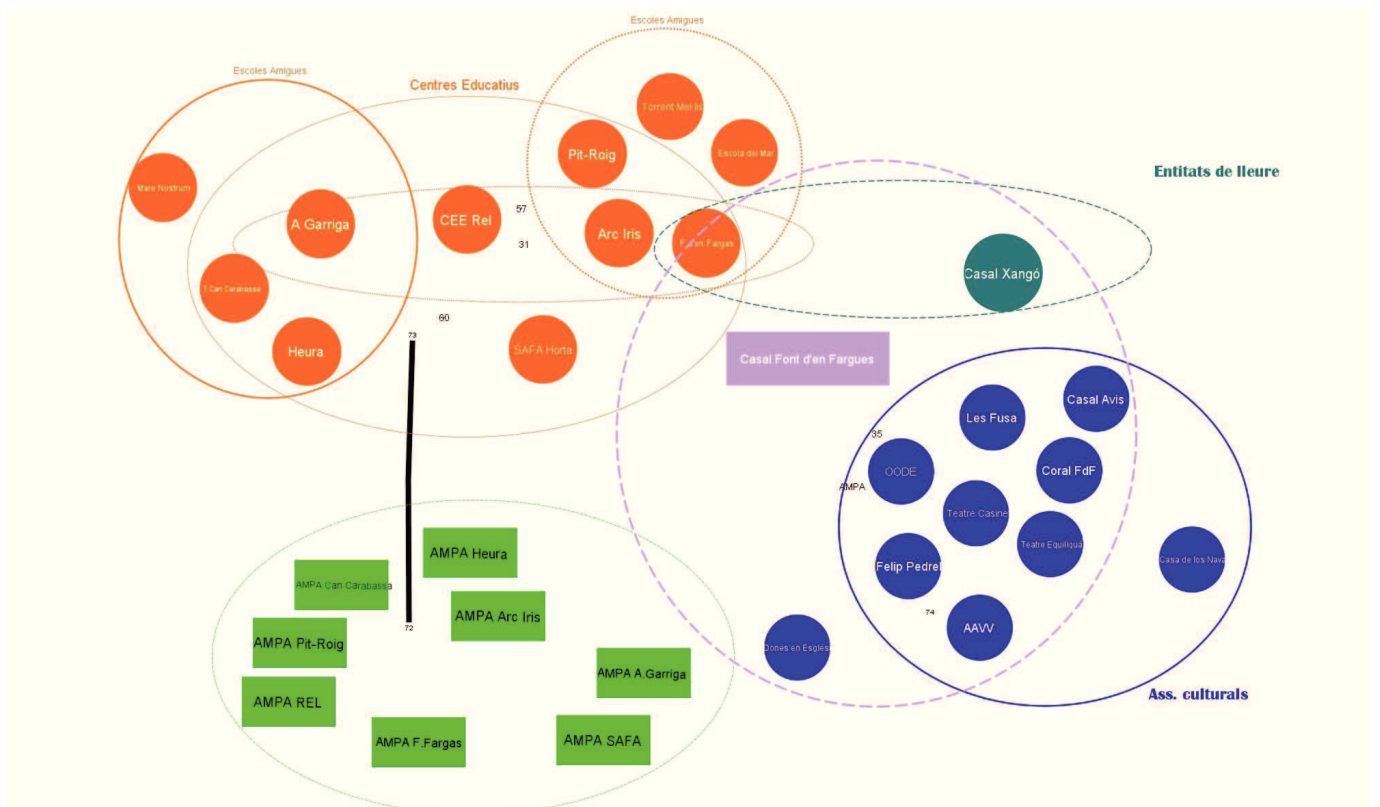
Un dels exemples més clars d'aquesta dinàmica és el funcionament del pati obert de l'Escola Font d'en Fargues. Aquest centre fa uns quants anys que treballa amb diferents grups i entitats del barri, i els cedeix el pati perquè hi puguin dur a terme les seves activitats. En el marc del projecte Patis Oberts, impulsat per *Temps de barri, temps educatiu compartit*, el centre també obre el seu pati al conjunt de la població tots els caps de setmana.

Teixit associatiu

- Al barri de la Font d'en Fargues, en el marc del projecte impulsat pel Casal de la Font d'en Fargues, bona part del teixit associatiu es coneix i està coordinat. Aquest equipament —actualment en obres— ha esdevingut l'espai de trobada i intercanvi per a les diverses entitats i associacions que treballen al barri. Atès que és un espai

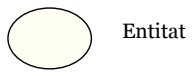
intergeneracional, el Casal de la Font d'en Fargues coordina i possibilita la trobada entre els agents del barri i la creació de projectes comuns que enforteixen el teixit associatiu del barri i reforcen la cohesió social. A causa de les reformes d'aquest espai, les entitats han hagut de cercar espais provisionals on dur a terme les seves activitats, però el treball de coordinació continua mitjançant una coordinadora que genera propostes de treball en xarxa i que alhora elabora la proposta de gestió d'aquest espai.

Davant la manca d'espais i equipaments del barri, no hi ha dubte que un cop s'hagin acabat les obres, aquest espai esdevindrà un dels motors que revitalitzarà la vida associativa del territori.

Llegenda:

Nodes:

Entitat

Centre educatiu o servei o equipament

Intensitat de les relacions:

a) Intragrupal

Relació intensa

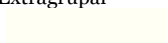

Relació puntual

Relació molt ocasional

b) Extragrupal

Relació permanent

Relació puntual

2.3. L'oferta d'activitats fora de l'horari escolar

Els agents entrevistats al barri de la Font d'en Fargues destaquen com a tret positiu el nombre i la qualitat de les activitats que s'ofereixen en horari no escolar. El fet que en molts casos l'escola i les famílies (AMPA) treballin conjuntament en la definició dels objectius que han de tenir les activitats educatives més enllà de l'escola afavoreix que es presti una atenció específica a la qualitat educativa d'aquestes activitats.

L'oferta existent recau majoritàriament en les edats compreses entre els 6 i els 11 anys (71,31 %), mentre que la destinada als més petits, sobretot a la franja d'edat jove, és menor. En el cas dels joves d'entre 12 i 16 anys d'edat, els agents entrevistats s'han referit específicament a la necessitat de generar una oferta millor i més àmplia per a aquesta franja d'edat.

Taula 5. Distribució de places ocupades segons la franja d'edat

Edat	Places ocupades
3 a 5 anys	19,84
6 a 8 anys	44,38
9 a 11 anys	26,93
12 a 16 anys	8,86
Total	100,00

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pels agents educatius i socials.

Pel que fa a la tipologia de l'oferta, es pot afirmar clarament que la majoria de les activitats que es fan són de tipus esportiu (58,19 %), seguides de les artístiques (26,48 %). La resta d'activitats que s'ofereixen en aquest barri tenen molt poc seguiment, amb taxes d'ocupació inferiors al 10 %.

Taula 6. Distribució de places ocupades segons el tipus d'activitat

Tipus d'activitat	Places ocupades
Esportiva	58,19
Artística	26,48
Acadèmica	9,12
Educació en el lleure	4,87
Lúdica	1,33
Total	100,00

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pels agents educatius i socials.

Si parlem dels agents que promouen l'oferta d'activitats en horari no escolar, és fa molt evident el pes específic que tenen les AMPA dels centres educatius en la gestió d'aquest tipus d'activitats educatives. Aquest fet s'explica, bàsicament, per la fortalesa d'aquests agents, així com per l'escassa xarxa social existent al territori. Això posa de relleu que la major part de les activitats extraescolars es fan a les escoles. L'altre actor que promou activitats educatives en horari no lectiu és una entitat de lleure.

Taula 7. Distribució de places ocupades segons el tipus d'agent

Tipus d'agent	Places ocupades
Entitats d'educació en el lleure	4,87
AMPA	95,13
Total	100,00

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pels agents educatius i socials.

Podem observar que l'oferta esportiva, tot i que és la tipologia d'activitats que més realitzen els infants i joves de les diferents edats (excepte els més menuts), és clarament majoritària entre els joves de 12 a 16 anys. De fet, per a aquesta franja d'edat les activitats que s'ofereixen al barri són bàsicament esportives (87 %) i de lleure (10 %). En canvi, per als més menuts predominen les activitats artístiques (43,75 %) per sobre de la resta, sobretot esportives i acadèmiques (anglès per als més petits) amb percentatges al voltant del 25 %. Per tant, s'observa que l'oferta d'activitats artístiques té més pes entre els petits que no pas entre els grans (l'ocupació de places és menor a mesura que augmenta l'edat).

Entre els infants de 6 a 8 anys i de 9 a 11 anys, l'oferta també es divideix clarament entre activitats esportives (més del 60 %) i artístiques (entre el 23 % i el 26 %).

Taula 8. Edat dels participants segons el tipus d'activitat

Tipus d'activitat	3 a 5	6 a 8	9 a 11	12 a 16
Esportiva	28,57	64,47	60,20	87,00
Artística	43,75	23,95	25,66	3,00
Acadèmica	25,45	4,59	7,57	0,00
Educació en el lleure	0,00	5,99	4,93	10,00
Lúdica	2,23	1,00	1,64	0,00
Total	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pels agents educatius i socials.

3. QUÈ DIUEN LES FAMÍLIES?

3.1. La participació en el Debat Familiar⁵

En total, sis centres escolars del barri de la Font d'en Fargues han participat en l'experiència i han distribuït els qüestionaris entre els seus alumnes de primària. Dels sis centres participants, cinc són de titularitat pública i un és un centre concertat.

Dels 1.055 alumnes matriculats als centres escolars participants, 599 han retornat el qüestionari contestat. Això representa una participació del 56,8 %, xifra molt elevada si es tenen en compte altres experiències similars.

3.2. Característiques dels infants i de les seves famílies

El conjunt d'infants que han contestat el qüestionari està format per un percentatge més elevat de nois (52,1 %) que de noies (47,9 %). Pel que fa al cicle educatiu, el 28,0 % estan cursant el cicle inicial, el 33,4 % el mitjà i el 38,6 % el superior.

Respecte al lloc de naixement, el 12,0 % dels infants participants són d'origen estranger, i en destaquen els nascuts a Amèrica (8,6 %).

Les famílies enquestades són poc nombroses, atès que el 58,3 % estan formades per quatre membres i el 20,9 % per tres persones. Aquestes dades expliquen que sis de cada deu infants només tinguin un germà o germana, i que dos de cada deu siguin fills/es únics.

Pel que fa a l'estatus socioeconòmic, la major part dels pares tenen estudis secundaris i universitaris, ocupen categories professionals mitjanes i altes i treballen jornades de més de 40 hores. Amb tot, en el moment de fer l'enquesta el 7 % van declarar que no treballaven. Entre les mares també són majoria les que tenen estudis secundaris i universitaris i, malgrat que prop del 14 % no treballaven quan van ser enquestades, les que tenen una feina remunerada ocupen categories professionals mitjanes i fan jornades d'entre 30 i 40 hores.

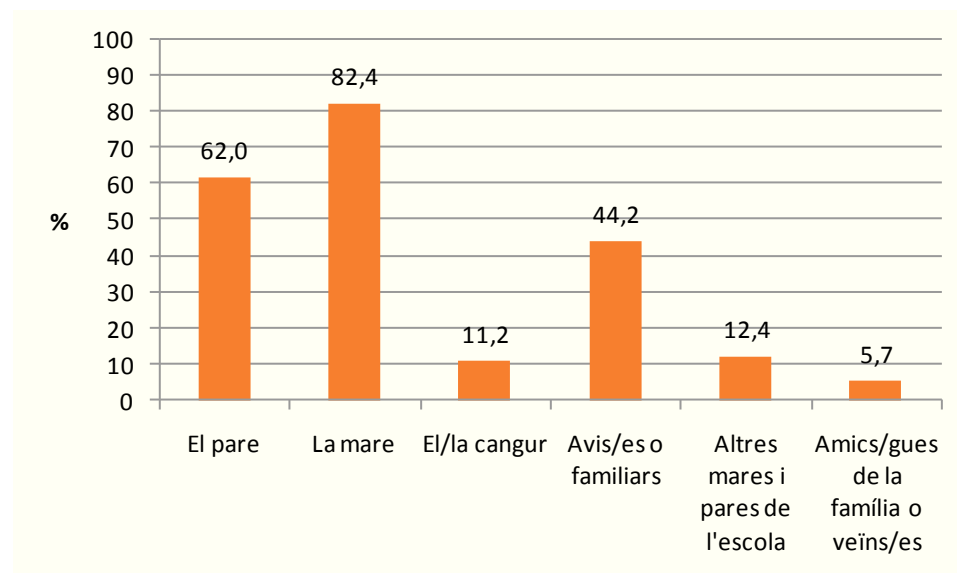
L'organització familiar i l'acompanyament als centres educatius

El 84,6 % dels infants tenen una persona que els recull a la sortida de l'escola i els acompanya a casa. Habitualment, aquesta persona és algun membre de la família i en vuit de cada deu casos és la mare qui fa aquesta tasca. Els pares la fan en sis de cada deu casos. Els altres familiars, avis i àvies, fan aquest acompanyament en més del 40 %. El recurs a cangurs és

⁵ Nota per al lector/a: tot seguit s'exposen els resultats de l'estudi elaborat a partir del Debat Familiar. No obstant això, per tal de facilitar-ne la lectura i comprensió, només s'han inclòs les taules i els gràfics més indispensables; la resta es pot consultar a l'Annex. Els resultats s'expressen en percentatges.

força menys freqüent, així com l'ajuda d'altres pares i mares de l'escola o d'amics de la família.

Gràfic 2. Acompanyament dels fills/es a casa (% de resposta múltiple)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

La necessitat de recórrer a altres persones per acompanyar els nois i noies a casa és especialment significativa quan els pares, i sobretot les mares, arriben a casa més enllà de les 18 hores. En aquests casos, el recurs als avis i àvies és majoritari, mentre que la contractació de cangurs es dona entre les persones amb un estatus social més elevat.

3.3. La participació en activitats fora de l'horari escolar

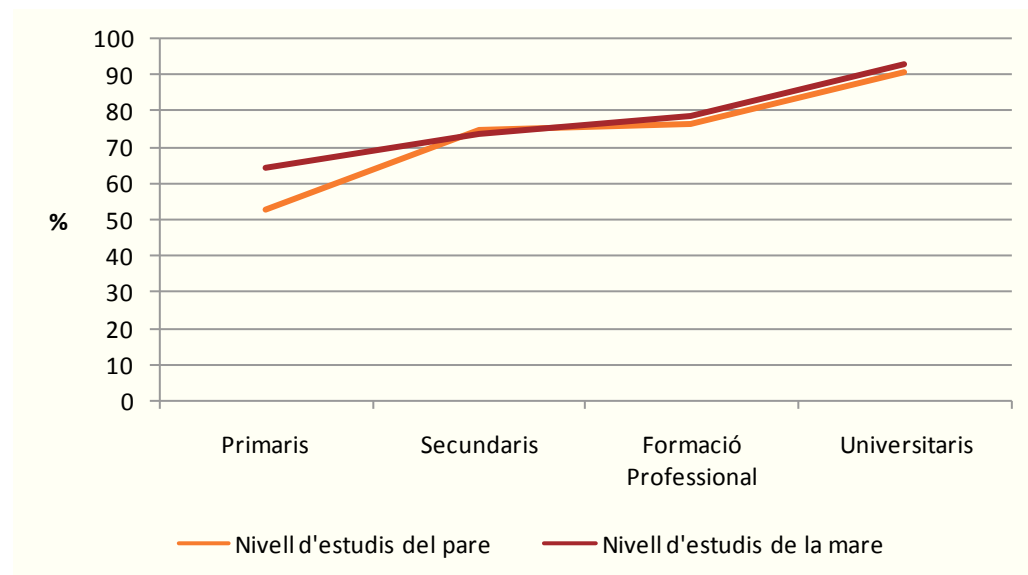
El nivell de participació en activitats fora de l'horari escolar és molt elevat: el 79,6 % dels infants fan alguna activitat fora de l'horari escolar.

La manera d'organitzar el temps fora de l'horari escolar i el tipus de participació en les activitats extraescolars depenen de múltiples factors, especialment de les característiques i dels recursos familiars, de l'horari laboral dels progenitors i del seu nivell cultural.

Si analitzem aquesta dada amb més profunditat, trobem diferències significatives segons l'estatus social dels pares i mares. Un indicador és el nivell d'estudis, que reflecteix que els fills i filles de pares i mares amb estudis secundaris i universitaris tenen una participació superior en activitats extraescolars. Malgrat que la major part de la població valora la importància d'aquestes activitats per a l'educació dels infants, les persones de classe mitjana i

alta —sobretot les que tenen un nivell d'estudis elevat— són les que estan més interessades a complementar la formació escolar dels seus fills i filles.

Gràfic 3. Participació en activitats extraescolars segons el nivell d'estudis del pare i la mare (%)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Un altre indicador és la capacitat econòmica de la llar: la realització d'activitats augmenta d'acord amb la categoria professional dels progenitors. En definitiva, la posició socioeconòmica de les famílies condiciona la seva capacitat per pagar activitats extraescolars.

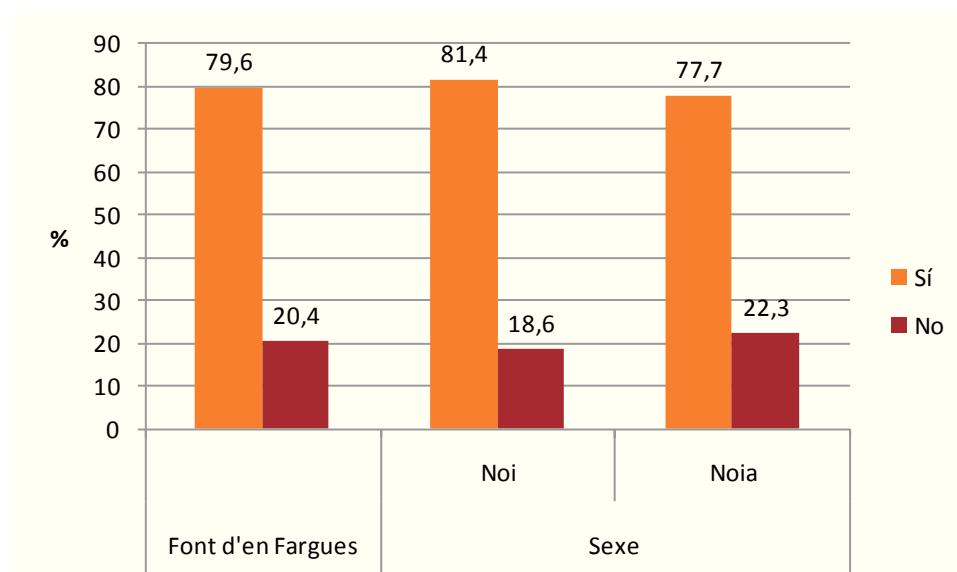
En aquest mateix sentit, la participació dels nois i noies pertanyents a famílies més nombroses és inferior a la de la resta, possiblement perquè tenen més dificultats per assumir el cost de les activitats extraescolars de tots els fills i filles. També és més baixa entre els infants nascuts a l'estranger o els fills i filles de pares estrangers.

Ara bé, la capacitat econòmica no és l'únic aspecte familiar rellevant. També ho és la necessitat d'utilitzar les activitats extraescolars com a recurs de compatibilització dels horaris escolars i laborals. Les dades demostren que, efectivament, la taxa de realització d'activitats fora de l'horari escolar augmenta de forma substancial quan el pare o la mare treballen a jornada completa. És més, quan els pares, o sobretot les mares, fan jornades extenses o arriben a casa més enllà de l'hora de sortida de l'escola, és més freqüent que els seus fills i filles realitzin activitats extraescolars.

Aquestes xifres confirmen que la possibilitat de fer activitats depèn de la situació econòmica i laboral de cada llar. Amb tot, segons es veurà més endavant, la major part de les famílies voldrien complementar la formació que els seus fills i filles reben a l'escola.

A banda de la influència de les característiques dels pares i mares, també és interessant observar que la realització d'activitats varia entre els infants mateixos. Tal com ja s'ha constatat en altres recerques, els nois i les noies usen el temps de lleure de manera diferent. Una mostra n'és el fet que les noies (77,7 %) fan menys activitats fora de l'horari escolar que els nois (81,4 %).

Gràfic 4. Participació en activitats extraescolars segons el sexe (%)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

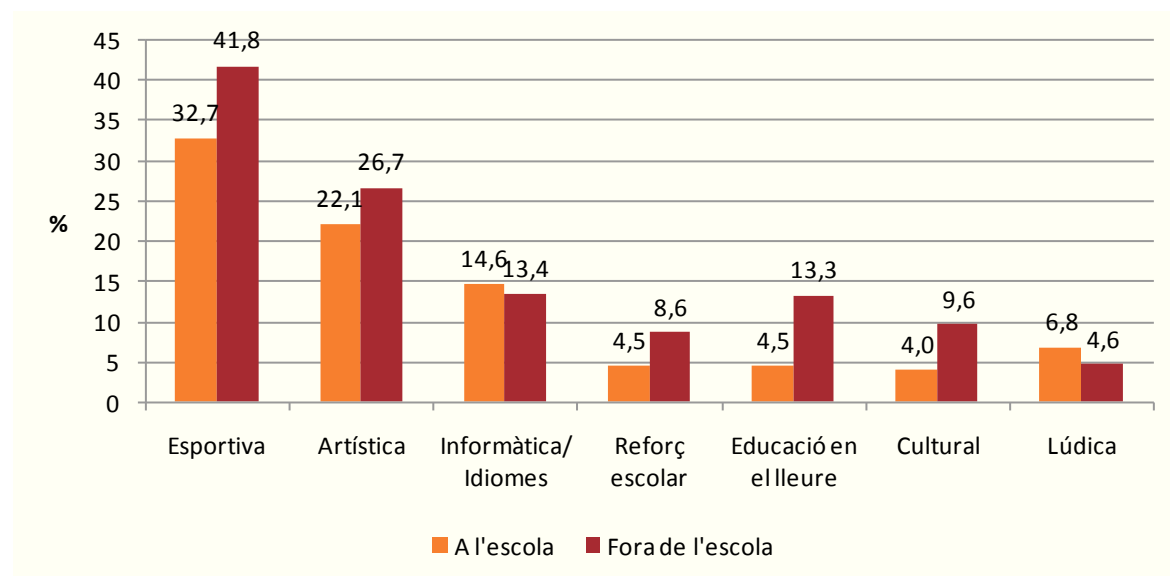
En resum, la realització d'activitats extraescolars està molt estesa a la Font d'en Fargues. Amb tot, el perfil dels infants que en fan més correspon als nascuts a Catalunya, de pares i mares amb un nivell educatiu mitjà i alt i amb jornades laborals completes.

Els tipus d'activitats i el lloc de realització

Els infants del barri fan moltes activitats, tant a l'escola com especialment a fora. L'activitat més estesa és l'esportiva (32,7 % a l'escola i 41,8 % a fora), seguida de les disciplines artístiques (22,1 % i 26,7%, respectivament), i informàtica i idiomes (14,6 % i 13,4 %).

La realització d'activitats fora de l'escola és certament molt elevada si es compara amb les que es fan a altres territoris de la ciutat. A més, hi ha un ventall d'activitats molt diverses, com ara reforç escolar, educació en el lleure i activitats lúdiques i culturals.

Gràfic 5. Tipus d'activitat i espai de realització (% de resposta múltiple)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Es detecten diferències importants en els tipus d'activitats realitzades per part dels nois i de les noies. La menor participació de les noies en activitats extraescolars i la pràctica d'activitats diferents confirma que, com ja s'ha evidenciat en estudis anteriors, les diferències entre els nois i les noies es generen en les edats primerenques. Les dades obtingudes són el reflex d'uns hàbits que reproduïxen uns estereotips de gènere tradicionals: les noies tendeixen a dedicar més temps a les activitats de caràcter artístic i cultural, i els nois a la pràctica esportiva.

Taula 9. Tipus d'activitat i espai de realització segons el sexe (% de resposta múltiple)

Activitat	A l'escola		Fora de l'escola	
	Nois	Noies	Nois	Noies
Esportiva	38,1	26,6	57,7	26,2
Artística (música, arts plàstiques, teatre, dansa)	14,0	30,9	18,9	35,5
Informàtica, idiomes	12,7	16,3	11,4	15,6
Reforç escolar	4,2	4,6	9,4	7,4
Educació en el lleure	5,2	3,9	12,4	14,5
Cultural (castellers, banda de música, coral)	2,6	5,7	7,8	12,1
Lúdica	8,1	5,3	4,2	4,6

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

En cada edat es fan activitats diferents. Malgrat que predomina l'esport, quan els infants es fan més grans es diversifiquen els tipus d'activitats. Per això, a mesura que els infants creixen disminueix el percentatge dels que fan activitats a l'escola i augmenta la proporció dels que en fan a fora. Aquesta pauta es dona en especial en les activitats d'informàtica i idiomes, d'educació en el lleure i culturals.

Pel que fa a les característiques de les famílies, abans s'ha comentat que la seva posició econòmica és determinant a l'hora de poder pagar o no activitats extraescolars. És més, la realització d'activitats fora de l'escola és més freqüent a les llars on els pares i les mares tenen un nivell d'estudis superior o ocupen una categoria professional alta.

El temps dedicat a les activitats fora de l'horari escolar

De mitjana es fan activitats extraescolars 3 dies a la setmana. Les activitats es fan majoritàriament entre el dilluns i el dijous. El divendres és el dia laborable en què hi ha menys activitats. El dissabte també hi ha un gran volum d'activitats, especialment fora del centre escolar (destaquen les esportives, artístiques, d'educació en el lleure i culturals).

Taula 10. Dies de la setmana de les activitats (% de resposta múltiple)

	La Font d'en Fargues
Dilluns	56,7
Dimarts	50,5
Dimecres	54,6
Dijous	54,6
Divendres	36,8
Dissabte	35,5
Diumenge	6,2

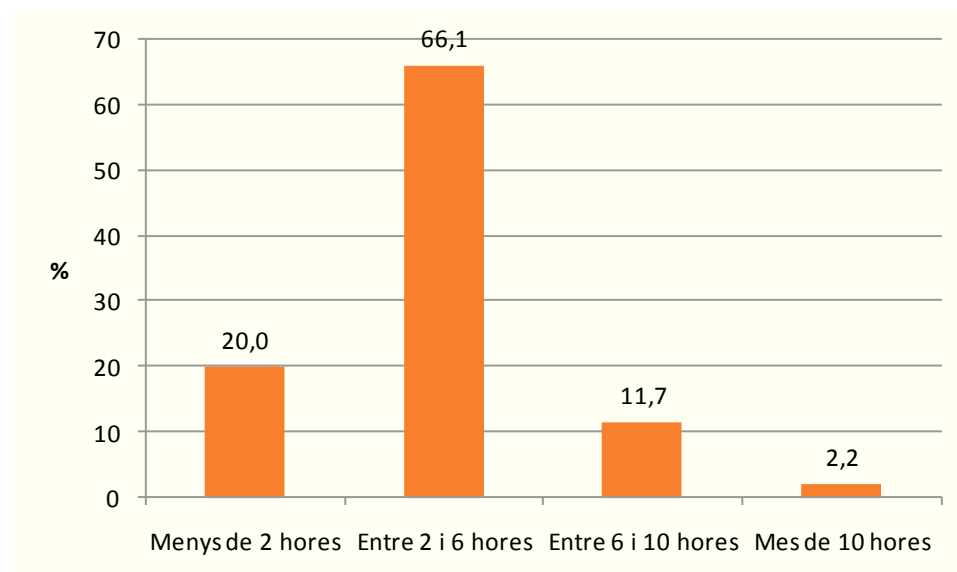
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

La concentració d'activitats de dilluns a dijous es dona tant entre els nois com entre les noies. Tot i així, ells acostumen a fer més activitats els divendres i els dissabtes que no pas elles, ja que aquests dies hi ha moltes activitats esportives.

Pel que fa a l'edat, els més petits concentren les activitats en els dies laborables. A partir dels 8 anys comença a augmentar la realització d'activitats en cap de setmana.

Quant al temps de dedicació a les activitats extraescolars, majoritàriament és d'entre 2 i 6 hores setmanals. Els infants de 10 i més anys són els que hi destinen més temps.

Gràfic 6. Temps dedicat a les activitats extraescolars (%)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

El temps invertit a fer activitats extraescolars està estretament vinculat amb la realitat familiar i el tipus de recursos econòmics, socials i temporals de què es disposa.

En aquest sentit, les dades assenyalen una estratègia familiar clarament relacionada amb les dificultats quotidianes de compatibilització horària: la realització d'activitats extraescolars és més intensa —en dies i hores— a les llars on la mare treballa a jornada completa, sobretot quan no arriba a casa fins passades les 18 hores.

Les activitats i la participació de les famílies

La relació de les famílies amb l'escola i el seu grau d'implicació en la dinamització del centre esdevé un element fonamental per explicar la participació dels seus fills i filles en l'oferta d'activitats fora de l'horari escolar. Les famílies més implicades també són les que participen més en les activitats extraescolars.

La implicació dels pares i mares en les AMPA és relativament baixa, atès que el 65,7 % de les famílies declaren que hi participen poc o mai. Això es dona en un context general de molt baixa participació en activitats associatives, ja que el 91,4 % de les famílies pràcticament no participen mai en associacions culturals, veïnals ni solidàries.

La seva implicació és superior quan es tracta de reunions convocades per l'escola, en què l'assistència habitual és del 76,3 %.

Els pares i mares amb estudis superiors participen en les activitats i reunions de les AMPA i de les escoles amb més freqüència que la resta.

Taula 11. Grau de participació (%)

	Associacions culturals, veïnals, etc. de la ciutat	Assistència a les reunions convocades per l'escola	Participació en les activitats de l'AMPA
Molt	1,1	55,5	11,1
Bastant	7,5	20,8	23,2
Poc	30,1	18,4	42,7
Mai o quasi mai	61,3	5,2	23,0
Total	100	100	100

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

La informació sobre les activitats

Gairebé totes les famílies (93,7 %) consideren que estan força ben informades de les activitats que es fan a les escoles fora de l'horari escolar. El nivell d'informació sobre les activitats que es fan fora de l'àmbit escolar és menor, tot i que el 66,2 % de les famílies afirmen que n'estan ben informades.

Taula 12. S'està ben informat de les activitats extraescolars? (%)

	De l'escola	De fora de l'escola
Totalment d'acord	53,0	26,5
Força d'acord	40,7	39,7
Poc d'acord	5,8	27,0
Gens d'acord	0,5	6,7
Total	100	100

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

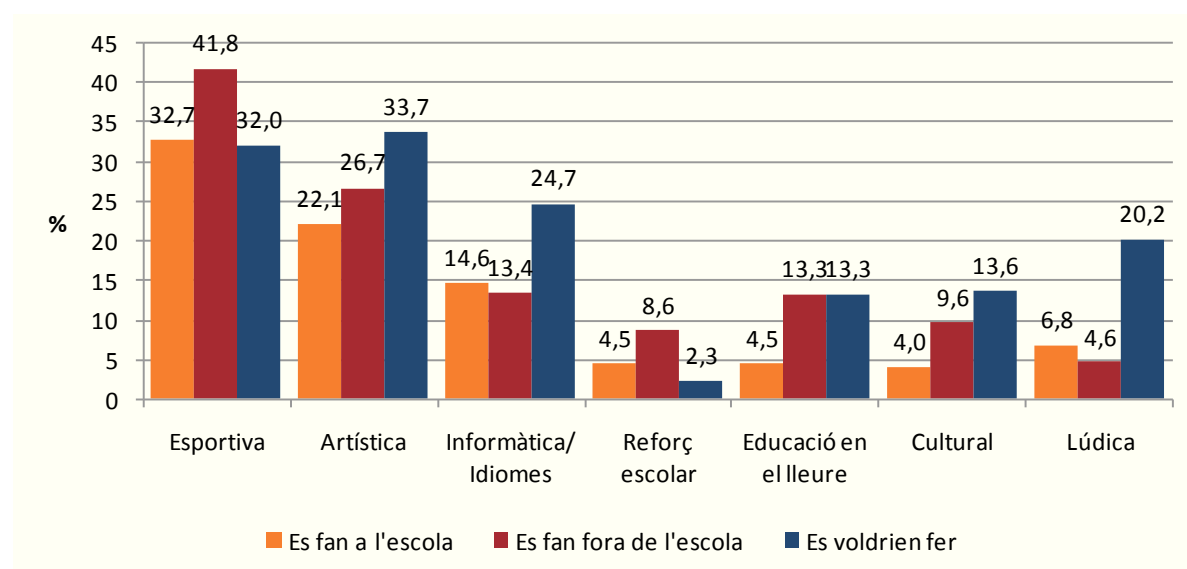
És rellevant observar que les llars que disposen de més informació són les que ja participen d'alguna manera en les activitats extraescolars, la qual cosa vol dir que s'han interessat per l'oferta existent.

3.4. Necessitats i preferències de les famílies

Les activitats que es voldrien fer

Tot i que 8 de cada 10 infants fan alguna activitat fora de l'horari escolar, la demanda d'activitats continua sent elevada. El 82,0 % dels infants farien alguna activitat extraescolar que actualment no fan. En aquest sentit, les activitats més sol·licitades són les esportives, les artístiques i les d'informàtica i idiomes, que coincideixen amb les activitats més freqüents. També hi ha força interès per les activitats de tipus lúdic.

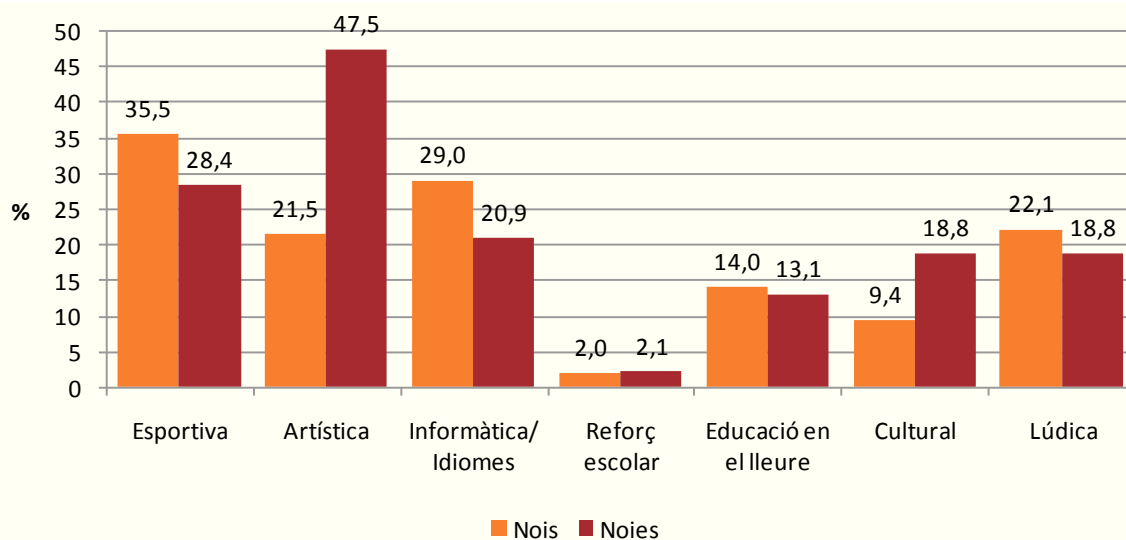
Gràfic 7. Les activitats que es fan i les que es voldrien fer (% de resposta múltiple)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Tal com s'ha vist anteriorment, les noies fan menys activitats extraescolars que no pas els nois, però a la vegada estan més interessades a fer-ne alguna, especialment de caire artístic. També demanen fer activitats esportives, d'informàtica i idiomes i activitats lúdiques i culturals. Els nois sol·liciten més activitats esportives, d'informàtica i idiomes, lúdiques i artístiques.

Gràfic 8. Activitats extraescolars que es voldrien fer segons el sexe (%)

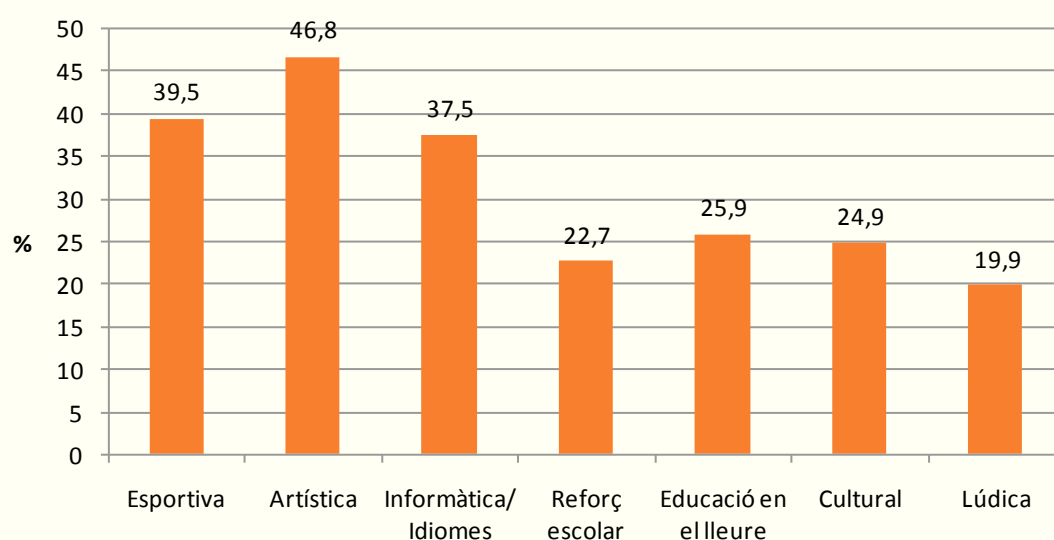

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Necessitats d'informació

El 86,5 % de les famílies voldrien rebre més informació sobre alguna activitat extraescolar. Les més sol·licitades són les artístiques, esportives i d'informàtica i idiomes, que coincideixen amb les activitats en què la participació és més elevada, si bé també hi ha molt d'interès per altres tipus d'activitats.

Gràfic 9. Activitats extraescolars sobre les quals es voldria tenir més informació (% de resposta múltiple)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Una vegada més es constaten certes diferències de gènere en les demandes. Malgrat que les famílies mostren molt d'interès per disposar d'informació sobre les activitats artístiques, tant per als nois com per a les noies, en solen demanar més per a elles.

Les preferències d'horaris de les activitats

Els dies preferits per fer les activitats extraescolars són de dilluns a dijous. L'horari preferent per a les activitats és entre les 16.30 i les 18.00 hores.

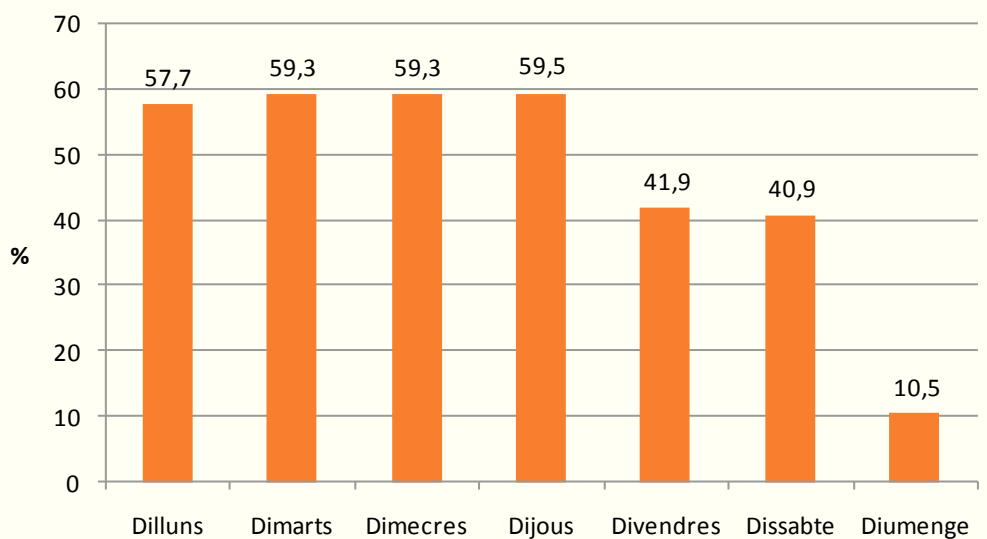
La demanda de més activitats de dilluns a dijous coincideix amb els dies en què es fan més activitats extraescolars. Això significa que l'oferta actual s'adequa a les preferències de les famílies, però se'n demana més volum.

El divendres és el dia laborable menys sol·licitat. Tot i així, la demanda d'activitats supera l'oferta actual.

Pel que fa als caps de setmana, la demanda d'activitats en dissabte també és força elevada, especialment al matí, mentre que el diumenge és el dia menys sol·licitat. En tot cas, l'interès per tenir una oferta en cap de setmana posa de manifest l'existència d'una demanda no coberta.

Un dels resultats més rellevants de l'enquesta és que els dies laborables hi ha una demanda superior d'activitats per als infants de 8 a 10 anys, mentre que els caps de setmana es demana una oferta més àmplia per als més petits i per als més grans.

Gràfic 10. Dies de la setmana en què es voldria tenir més oferta d'activitats extraescolars per als fills/es (% de resposta múltiple)

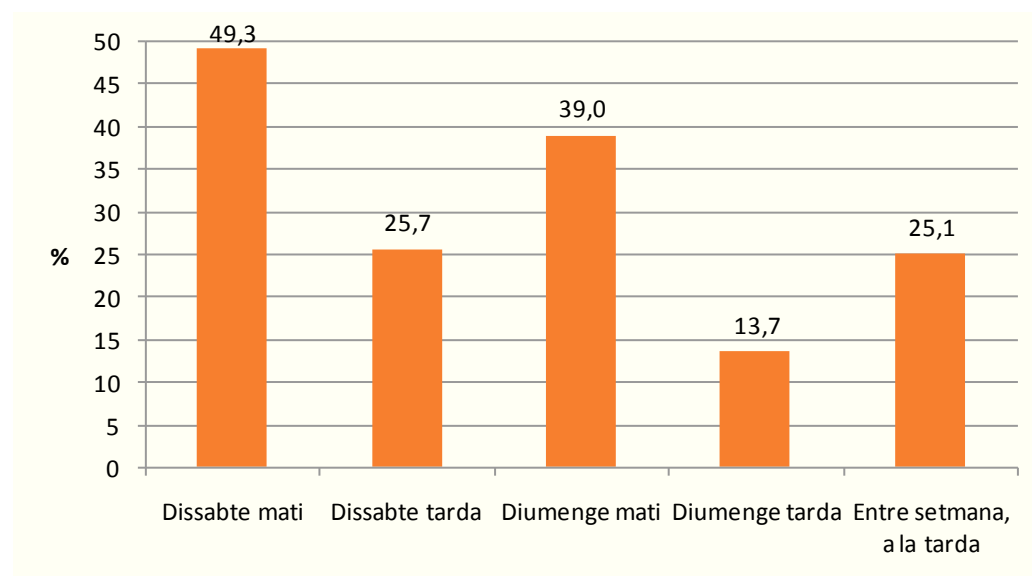
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Els horaris més sol·licitats també varien en funció de l'edat: així, pel que fa als infants més petits, la franja més sol·licitada és de les 16.30 a les 18.00 hores, mentre que per als més grans és la compresa entre les 18.00 i les 20.00 hores. Quant als caps de setmana, no hi ha diferències significatives en els horaris preferits segons l'edat.

Les preferències horàries dels nois i les noies són molt similars. L'aspecte que més influeix en la tria d'horaris és la jornada laboral dels pares i les mares: com més augmenten les hores dedicades al treball remunerat, sobretot quan s'arriba a casa després de les 18 hores, més elevat és l'interès per fer activitats en dies laborables.

Pel que fa a les activitats realitzades en família, les franges horàries més sol·licitades són el dissabte i el diumenge al matí.

Gràfic 11. Horaris en què es voldria disposar de més activitats familiars (% de resposta múltiple)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

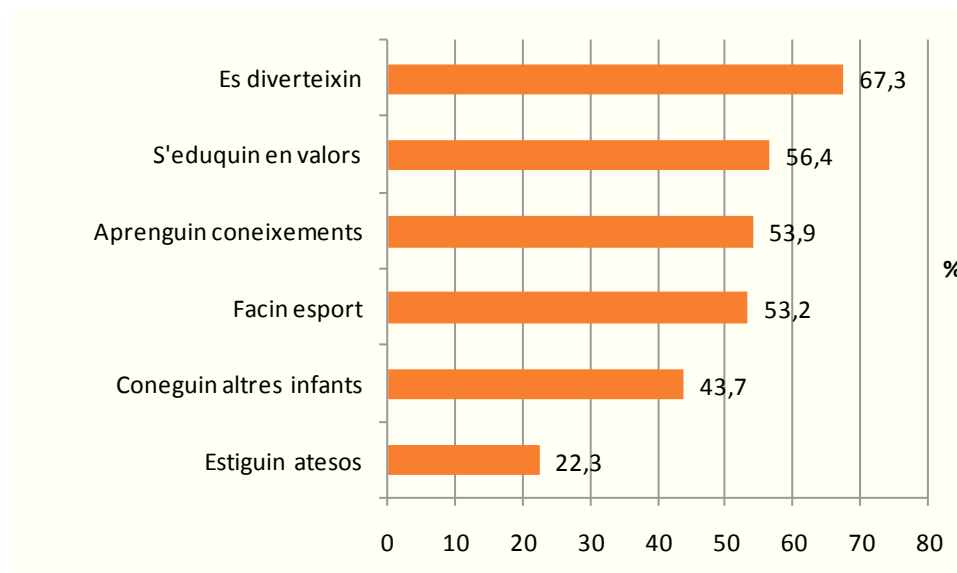
Valoració de les activitats

Al llarg de l'informe s'ha anat veient que la manera d'omplir el temps fora de l'horari escolar respon a nombroses circumstàncies estretament lligades entre elles. Això es reflecteix clarament en l'enumeració dels motius pels quals els pares i mares decideixen apuntar els seus fills i filles a fer activitats extraescolars. La llista de motius argumentats per les famílies participants en el Debat Familiar és molt diversa.

Les famílies consideren que les activitats extraescolars han de tenir un caràcter lúdic, formatiu i de relació social. El motiu més reiterat és la possibilitat de diversió (67,3 %), seguit de la formació en valors, l'adquisició de coneixements, que els infants facin esport i que es relacionin amb altres nens i nenes. Aquestes dades posen de manifest l'interès de les famílies per la dimensió educativa i de socialització de les activitats que els seus fills i filles realitzen fora de l'horari escolar.

La necessitat de cura apareix, juntament amb els aspectes formatius, com el motiu principal en el 22,3 % de les famílies.

Gràfic 12. Motius per portar els fills/es a fer activitats extraescolars (% de resposta múltiple)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Cal assenyalar que la necessitat de cura també és un argument molt comú a les llars on la mare treballa a jornada completa o arriba a casa més enllà de les 18 hores, i a les d'origen estranger, que en aquest sentit experimenten més dificultats perquè algú els ajudi en la cura dels seus fills i filles (bé perquè no disposen de prou xarxa o suport familiar, o perquè no poden pagar un cangur).

Motius pels quals no es fan activitats fora de l'horari lectiu

L'enquesta demostra que la realització d'activitats extraescolars depèn de moltes circumstàncies. En conseqüència, podríem pensar que no fer activitats fora de l'horari lectiu també respon a motius molt diversos.

Per tal de contrastar-ho hem preguntat directament les raons per les quals no es realitzen activitats fora de l'horari lectiu, i la resposta és molt clara: prevalen els motius econòmics, si bé les raons són múltiples i difereixen segons les característiques familiars. Vegem-ho.

Per a les famílies de la Font d'en Fargues, la raó principal és de caire econòmic. El 57,3 % de les que no fan activitats extraescolars consideren que són massa cares. Aprofundint en aquesta dada es constata que el cost de les activitats és un argument molt freqüent entre la població amb menys recursos econòmics, en especial entre les persones sense feina i la població estrangera.

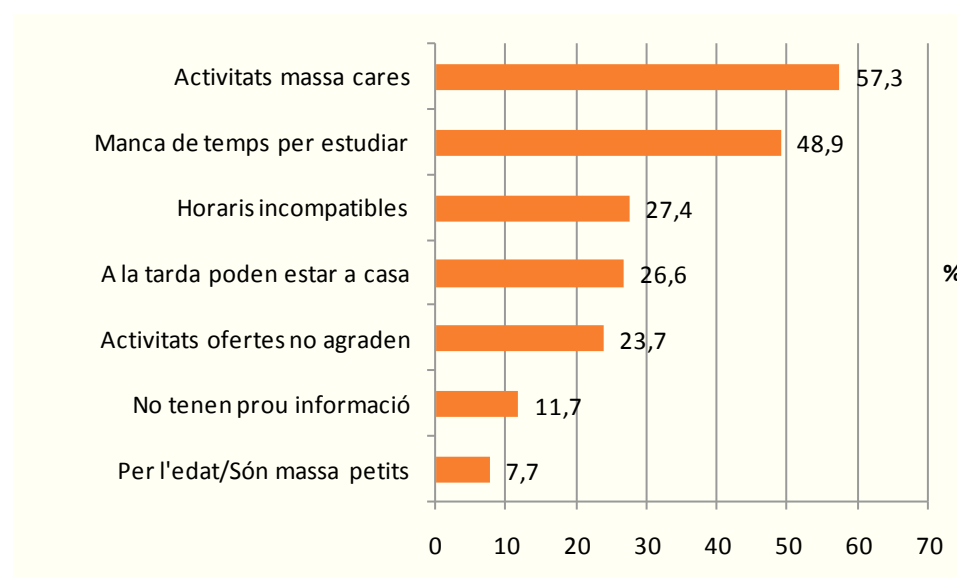
La necessitat de dedicar temps a altres activitats, sobretot a estudiar, és un segon motiu argumentat (48,9%) i s'incrementa a mesura que augmenta l'edat.

En tercer lloc destaquen els motius vinculats amb la conciliació: bé perquè a la tarda el pare o la mare poden estar a casa (26,6 %) o perquè tenen dificultats per compatibilitzar els horaris (27,4 %).

El 23,7 % no en fan perquè no els agrada l'oferta i l'11,7 % perquè no tenen prou informació.

Finalment, el 7,7 % no realitzen activitats perquè els infants encara són massa petits.

Gràfic 13. Motius pels quals no es fan activitats extraescolars (% de resposta múltiple)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Demandes de millora de les activitats fora de l'horari lectiu

Un altre aspecte valorat en el Debat Familiar és la demanda de millores que les famílies farien a les escoles, a les entitats del barri o als responsables polítics. La demanda més freqüent està vinculada amb el cost de les activitats: el 65,9 % demanen que les activitats tinguin un cost més assequible. Aquesta és la demanda majoritària en tots els tipus de llars enquestades, independentment de la seva posició social.

En segon lloc es demana més diversitat d'activitats (41,3 %) i d'espais públics (40,7 %).

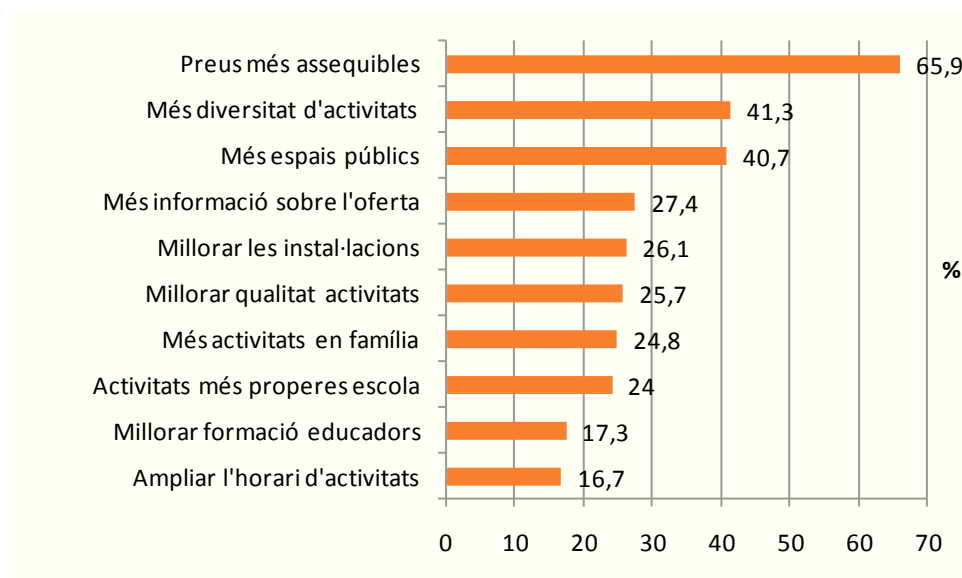
També hi ha sol·licituds dirigides a la millora de l'oferta existent, ja sigui de les instal·lacions (26,1 %), de la qualitat de les activitats (25,7 %) o de la formació dels educadors/es (17,3 %).

Una quarta part voldrien tenir activitats més a prop de l'escola i el 16,7 % voldrien horaris més amplis.

Hi ha una demanda elevada d'activitats en família (24,8 %).

Finalment destaca el percentatge de famílies que demanen més informació sobre les activitats existents: una quarta part voldrien rebre més informació.

Gràfic 14. Aspectes a millorar de l'oferta d'activitats extraescolars (% de resposta múltiple)

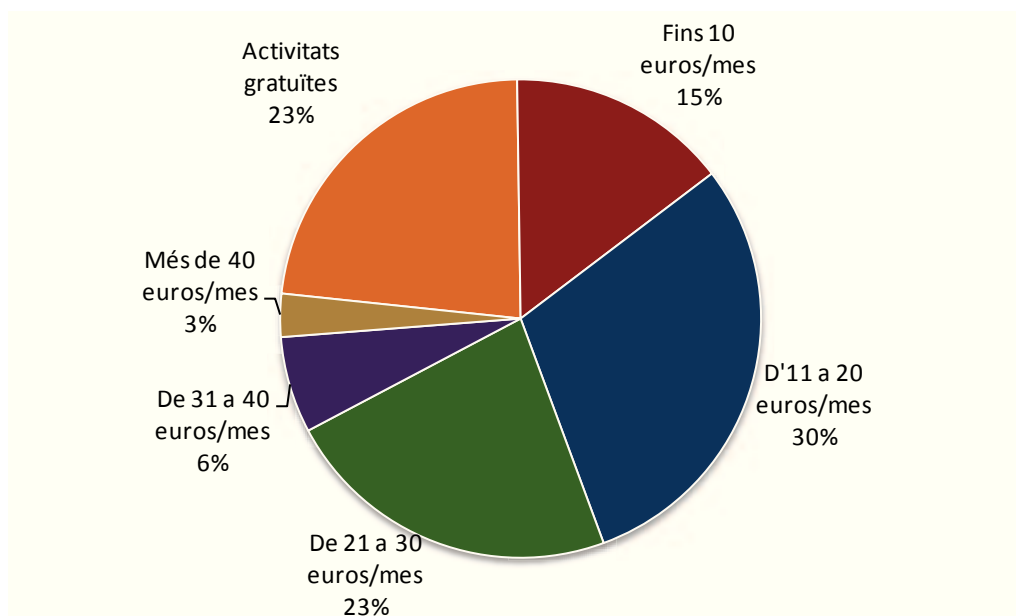
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Un últim aspecte a comentar és que, si bé la demanda de preus més assequibles és majoritària, les llars més benestants són més exigents amb el tipus d'oferta i amb els aspectes de la qualitat de les activitats i dels espais.

El cost econòmic

El 76,9 % opinen que una activitat extraescolar de dues hores setmanals hauria de tenir algun cost econòmic per a les famílies, mentre que el 23,1 % consideren que hauria de ser gratuïta. El preu que es considera més adequat oscil·la entre els 10 i els 30 euros al mes.

Gràfic 15. Opinió sobre el preu que s'hauria de pagar per una activitat extraescolar de dues hores setmanals (%)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

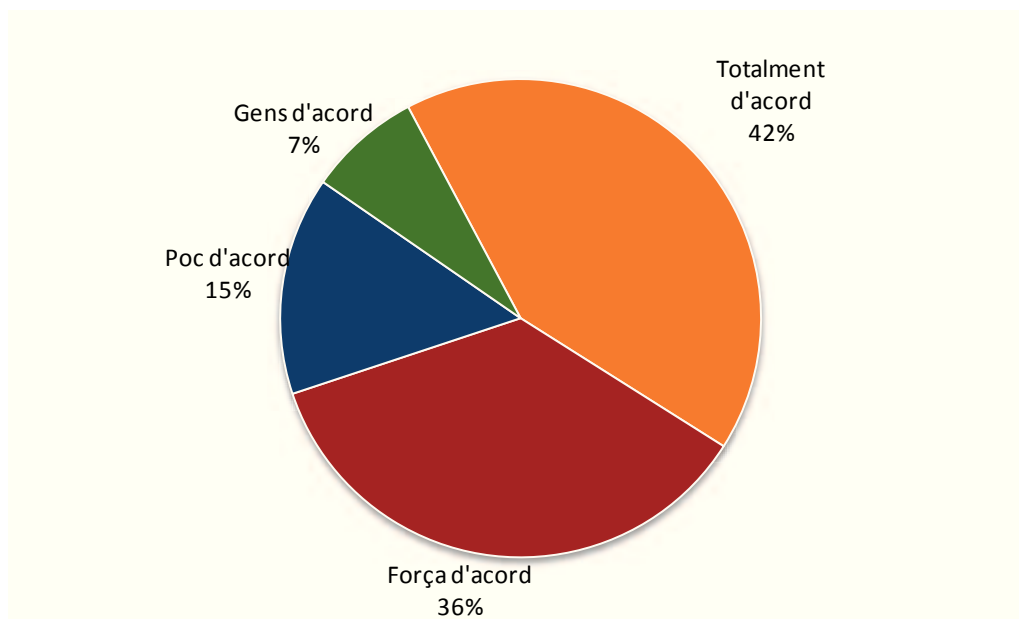
El nombre de fills i filles condiciona l'opinió de les famílies sobre el preu de les activitats, de manera que les famílies més nombroses són les que més es decanten per la gratuïtat o per costos menys elevats. Com ja s'ha comentat, també ho fan les que tenen un estatus socioeconòmic inferior.

Compartir els espais

Per acabar, el Debat Familiar pregunta a les famílies quin és el seu grau d'acord amb el fet que les activitats extraescolars que ofereixen les escoles s'obrin als infants del barri.

En general s'està força d'acord amb aquesta idea: el 71,5 % de les famílies tindrien una resposta positiva davant l'obertura de les escoles a tots els infants del barri.

Gràfic 16. Les activitats de l'escola haurien de ser obertes als infants del barri? (%)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

4. IDEES CLAU

A continuació es presenten de forma resumida les idees clau que els agents i les famílies del barri de la Font d'en Fargues han posat de manifest durant la fase de diagnòsi. Aquestes idees han de servir per identificar amb els agents les necessitats principals del territori, consensuar quines són més prioritàries i elaborar un pla d'acció.

Idees clau sobre els agents promotors d'activitats

- A la Font d'en Fargues hi ha una xarxa d'escoles molt arrelades al barri, amb experiència de treball compartit (Escoles Amigues), que tenen una molt bona relació amb les AMPA i que duen a terme un treball col·laboratiu amb elles. Tot això incideix positivament en la qualitat de les activitats educatives més enllà de l'escola.
- La major part de les AMPA del barri són fortes, acostumen a organitzar-se en comissions de treball i aglutinen moltes famílies dels centres respectius, sobretot al voltant dels actes lúdics.
- La xarxa social del territori que disposa de capacitat per promoure una oferta educativa per als infants i joves és feble. Les associacions culturals ofereixen més activitats per a adults i no hi ha entitats esportives.
- Els punts de trobada entre les entitats i les escoles es produeixen d'acord amb el calendari festiu del territori.
- El casal de la Font d'en Fargues —equipament en construcció— es planteja com una solució a la manca d'espais per a les entitats i grups del barri.
- El pati obert de l'escola de la Font d'en Fargues és un espai de trobada i de joc per a les famílies del barri, i un dels pocs espais de joc que hi ha per als infants.

Idees clau sobre l'oferta i la demanda d'activitats

- La percepció general és que les activitats educatives que es duen a terme més enllà de l'horari escolar és abundant i de qualitat, però no és prou diversa. Més de la meitat de les places ocupades són esportives.
- La major part de l'oferta recau en les AMPA i en una entitat de lleure. Per tant, les escoles són les que majoritàriament acullen aquestes activitats.
- Pel que fa a les franges d'edat, l'oferta és major per als infants de 6 a 11 anys.
- Vuit de cada deu infants fan alguna activitat fora de l'horari escolar. L'activitat més estesa és l'esportiva, seguida de les disciplines artístiques i informàtica i idiomes.
- La realització d'activitats varia en funció de les característiques i dels recursos familiars, de l'horari laboral dels pares i mares i del seu nivell cultural. Hi ha alguns

grups socials —com ara els infants d'origen immigrant i les famílies afectades per l'atur— que fan menys activitats.

- A l'hora de decidir apuntar els fills i filles a activitats extraescolars, les famílies valoren que sigui un espai de diversió, però també que els infants adquireixin coneixements, que es formin en valors, que facin esport i que es relacionin amb altres nens i nenes.
- Les activitats també ajuden a compatibilitzar els horaris dels infants amb els dels pares i mares. Aquesta necessitat és superior a les llars on el pare o la mare treballen fora de casa a jornada completa, sobretot quan la mare arriba a casa més enllà de les 18 hores.
- Les noies realitzen menys activitats fora de l'horari escolar que els nois. Elles tendeixen a dedicar més temps a les activitats de caràcter artístic i cultural, i ells a les activitats esportives.
- De mitjana es fan activitats extraescolars 3 dies a la setmana, majoritàriament entre el dilluns i el dijous. També hi ha molta activitat el dissabte al matí i fora del centre escolar.
- Amb l'edat augmenta la realització d'activitats fora de l'escola.
- Vuit de cada deu infants farien alguna activitat que no fan, especialment esportives, artístiques i d'informàtica i idiomes.
- Se sol·licita un volum més elevat d'activitats extraescolars de dilluns a dijous, preferentment de les 16.30 a les 18.00 hores, per part dels més petits, i de les 18.00 a les 20.00 hores. També es voldria disposar de més oferta el dissabte al matí, així com de més oferta d'activitats familiars els matins del cap de setmana.
- El motiu principal de no fer activitats és que es considera que són massa cares. Les famílies voldrien disposar d'activitats de preus assequibles, i tenir més diversitat d'activitats i d'espais públics.
- La majoria de les famílies consideren positiva la proposta d'obrir les activitats de les escoles a tots els infants del barri.

5. FONTS D'INFORMACIÓ

5.1. Agents educatius i socials entrevistats

Escola Àngels Garriga
Escola Heura
Escola Arc Iris
Escola Font d'en Fargues
Escola Torrent de Can Carabassa
CEE Rel
AMPA Pit-Roig
AMPA Torrent de Can Carabassa
AMPA Escola Rel
AMPA Àngels Garriga
AMPA Heura
AMPA Font d'en Fargues
Casal Xangó
Tècnica de Barri

5.2. Centres escolars participants en l'experiència del Debat Familiar

CEIP Font d'en Fargues
CEE REL
CEIP Arc Iris
CEIP Àngels Garriga
CEIP Torrent de Can Carabassa
CEIP Heura

5.3. Annex

Taula 13. Sexe dels infants (%)

Sexe	La Font d'en Fargues
Noi	52,1
Noia	47,9
Total	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 14. Cicle educatiu (%)

	La Font d'en Fargues
Cicle inicial	28,0
Cicle mitjà	33,4
Cicle superior	38,6
Total	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 15. Lloc de naixement dels infants (%)

Lloc de naixement	La Font d'en Fargues
Catalunya	87,7
Resta d'Espanya	0,3
Resta d'Europa	1,9
Amèrica	8,6
Àfrica	0,2
Àsia i Oceania	1,3
Total	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 16. Lloc de naixement dels pares i mares (%)

Lloc de naixement	Pares	Mares
Catalunya	74,4	78,0
Resta d'Espanya	12,4	8,2
Resta d'Europa	3,2	2,4
Amèrica	8,3	10,1
Àfrica	1,1	0,4
Àsia i Oceania	0,6	0,9
Total	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 17. Quantitat de persones que viuen a la llar (%)

Persones	La Font d'en Fargues
Dues	4,4
Tres	20,9
Quatre	58,3
Cinc	12,0
Sis	3,0
Més de sis	1,4
Total	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 18. Nombre de germans/es (%)

Nombre de germans/es	La Font d'en Fargues
Cap	21,4
Un	62,4
Dos	12,8
Tres i més	3,4
Total	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 19. Hores setmanals de treball remunerat dels pares i mares (%)

Hores	Pares	Mares
No treballa	7,1	13,8
Fins a 20 hores	1,5	7,9
Entre 20 i 30 hores	3,4	16,0
Entre 30 i 40 hores	38,1	44,4
Més de 40 hores	49,8	18,0
Total	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 20. Participació en activitats extraescolars segons el lloc de naixement (%)

Participació	La Font d'en Fargues	Lloc de naixement	
		Catalunya i Espanya	Altres països
Sí	79,1	82,6	57,7
No	20,9	17,4	42,3
Total	100,0	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 21. Tipus d'activitat i espai de realització segons el cicle educatiu (% de resposta múltiple)

Activitat	A l'escola			Fora de l'escola		
	Cicle inicial	Cicle mitjà	Cicle superior	Cicle inicial	Cicle mitjà	Cicle superior
Esportiva	38,7	33,8	26,7	41,7	42,1	42,2
Artística (música, arts plàstiques, teatre, dansa)	22,1	23,1	20,9	25,8	28,7	26,7
Informàtica, idiomes	17,8	17,4	9,3	11,7	13,3	15,6
Reforç escolar	1,2	4,6	7,1	5,5	5,6	13,8
Educació en el lleure	4,9	5,1	4,0	9,2	16,9	13,8
Cultural (castellers, banda de música, coral)	3,7	6,2	2,7	8,0	11,8	9,8
Lúdica	10,4	7,7	3,6	4,9	5,6	2,7

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 22. Activitats extraescolars sobre les quals es voldria tenir més informació segons el sexe i el cicle educatiu (% de resposta múltiple)

Activitats	La Font d'en Fargues	Sexe		Cicle educatiu		
		Noi	Noia	Cicle inicial	Cicle mitjà	Cicle superior
Esportiva	39,5	39,7	39,7	42,3	42,1	37,3
Artística (música, arts plàstiques, teatre, dansa)	46,8	41,7	53,2	49,7	49,7	43,6
Informàtica, idiomes	37,5	35,8	39,7	39,9	34,9	39,1
Reforç escolar	22,7	22,5	23,4	15,3	28,2	22,7
Educació en el lleure	25,9	23,8	29,1	23,3	26,7	28,0
Cultural (castellers, banda de música, coral)	24,9	23,8	27,3	23,9	30,3	20,9
Lúdica	19,9	20,8	19,9	23,9	23,6	13,8

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.

Taula 23. Horaris en què es voldria tenir més oferta d'activitats extraescolars per als fills/es (%)

Horaris	La Font d'en Fargues
Dilluns	
▪ De 16.30 a 18.00 h	36,8
▪ De 18.00 a 20.00 h	24,7
Dimarts	
▪ De 16.30 a 18.00 h	37,0
▪ De 18.00 a 20.00 h	26,3
Dimecres	
▪ De 16.30 a 18.00 h	38,5
▪ De 18.00 a 20.00 h	23,5
Dijous	
▪ De 16.30 a 18.00 h	35,8
▪ De 18.00 a 20.00 h	27,1
Divendres	
▪ De 16.30 a 18.00 h	25,1
▪ De 18.00 a 20.00 h	19,6
Dissabte	
▪ Matí	31,6
▪ Tarda	13,4
Diumenge	
▪ Matí	8,1
▪ Tarda	2,8

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Debat Familiar.